

ОПЕРАТИВНО МАЙСТОРСТВО И СИГУРНОСТ

проф. д-р Ненко ДОЙКОВ,
директор на Лаборатория за специализирани изследвания
на рисковете и сигурността,
Нов български университет

Prof. Nenko DOYKOV, PhD
Director of the Laboratory for specialized studies
of the Risks and Security,
New Bulgarian University

Резюме: В този доклад ще анализираме различните нива на сигурност, включващи лична сигурност, оперативна сигурност и сигурност на мисията, и ще анализираме как всяко ниво подкрепя проактивни разследвания, касаещи противодействието на тероризма. Също така ще обърнем внимание на различните елементи на оперативното майсторство, използвани в тайни операции и защо те трябва да бъдат използвани.

Ключови думи: нива на сигурност, оперативна сигурност, тайни операции.

Summary: This report will analyze the different levels of security, including personal security, operational security and the security of the mission, and will analyze how each level supports proactive investigations concerning counter-terrorism. We will also look at the various elements of operational skill used in covert operations and why they should be used.

Keywords: levels of security, operational security, covert operations.

Въведение

Терористичните нападения от началото на 2015 г. показаха, че спешно ЕС трябва да предприеме действия в областта на борбата с тероризма и предотвратяването на радикализацията на европейски граждани. В тази връзка през 2015 г. бе приета Европейската програма за сигурност, която предлага важни мерки за подобряване на борбата срещу тероризма и радикализацията, като например създаването през 2016г. на Европейски център за борба с тероризма в рамките на Европол, който ще ръководи звената за възпиране на терористи.

Важен аспект на звеното за възпиране на терористи¹ е извършването на тайни операции, необходими понякога за придобиване на ценна информация. Оперативното майсторство помага на тайните оператори да запазят сигурността на тяхната самоличност, операция и мисия. Работата, свързана с тайните операции е секретна по характер и необходимост. Ако водещите служители на поверителни източници се опитат да извършват тази работа, използвайки нормални поведения, те могат да застрашат своята собствена безопасност и тази на техния източник, на техните колеги и

---

¹В редица държави (САЩ, Франция, Испания, Норвегия) в отделни години от правоохранителните и разузнавателните служби, са били създавани специални смесени екипи, работещи по откриването, предотвратяването и възпирането на терористични дейности, които екипи са определяни като "звено за възпиране на терористи".

мисията. Оперативното майсторство, използвано от разследващите и поверителните източници ще осигури по-добре безопасността на звеното за възпиране на терористи и успеха на мисията.

Оперативно майсторство

Независимо дали са обикновени престъпници или силно усъвършенствани транснационални терористични организации, всички конспиративни групи знаят, че най-голямата заплаха за тяхното продължително съществуване и успеха на тяхната тайна мисия идва от "шпионина" сред тях - полицейският информатор (вашият поверителен източник). Тази заплаха означава, че всички членове на такива групи отделят значително време и усилие, опитвайки се да открият наличието на информатори, или "шпиони", в рамките на тяхната група.

За да бъде успешно звеното за възпиране на терористи в откриването, предотвратяването и възпирането на терористични дейности, те трябва да вкарат или разработят поверителни източници в терористичните организации, които разследват. Обаче, за да могат тези поверителни източници да изпълняват техните задания безопасно и успешно, те трябва да могат да комуникират и понякога да се срещат с водещите служители на източници от звеното за възпиране на терористи, за да предават своевременно критична информация назад и напред. Успехът на цялата мисия може да зависи от способността както на поверителния източник, така и на водещия служител на източника от звеното за възпиране на терористи да извършват тези взаимодействия тайно, така че да избегнат разкриването им от винаги подозрителните членове на терористичната група. Тайните взаимодействия между водещия служител на източника от звеното за възпиране на терористи и поверителния източник се наричат *оперативно майсторство*.

Детерминиране на оперативното майсторство

Терминът „оперативно майсторство“ се отнася за практическите умения, които позволяват на правоохранителните или разузнавателните служители да комуникират тайно с поверителен източник, без да предизвикват подозрението на разследваните цели. Практикуването на добро оперативно майсторство позволява както на водещите служители на източници, така и на техните поверителни източници да запазят сигурността на тяхното лице, операция и мисия. Накратко, оперативното майсторство е начинът, по който се извършват тайни операции.

Вече посочихме, че работата, свързана с тайните операции е секретна по характер и необходимост. Ако водещ служител на източник от звеното за възпиране на терористи се опита да извърши тази работа, използвайки нормални поведения, те могат да застрашат неговата собствена безопасност и тази на поверителния източник, на колегите си и мисията.

Оперативното майсторство, използвано от разследващите и източниците ще осигури по-добре безопасността на звеното за възпиране на терористи и успеха на мисията. Друга полза от професионалното оперативно майсторство е, че то предоставя общ речник за многото аспекти на тайната антитерористична разследваща дейност сред всички членове на звеното за възпиране на терористи.

Техники на оперативното майсторство

Познаването на термините и дефиницията на оперативното майсторство е началната точка, върху която са изградени принципите на практиката.

Въпреки, че не е изчерпателен списък, следващите редове дават някои основни принципи и техники, които ще подобрят използването на оперативното майсторство в рамките на звеното за възпиране на терористи, помагайки да допринесат за цялостния успех на мисията на звеното.

Оперативно наблюдение

За да предпазите себе си, вашия поверителен източник и вашата мисия, винаги допускайте, че сте наблюдавани.

Използвайте техники на контра-наблюдение и използвайте маршрути или клопки за откриване на наблюдение, когато отивате към и се връщате от офиса, секретната квартира, срещи или вземания.

Също така, провеждайте наблюдение с оперативно изучаване на всички точки за срещи и лична връзка, преди да направите пряк контакт, лице в лице с поверителните източници.

Сигурност

Разбира се, сигурността във всички области е изключително важно. Въпреки това, тези принципи се отнасят конкретно за телефонна сигурност, сигурността на документите и сигурност на офис или секретна квартира.

Първо, не използвайте мобилни или офис телефони, регистрирани на звеното за възпиране на терористи или полицията да се обаждате на поверителни източници. Регистрите на мобилния телефон ще покажат телефонния номер на поверителния източник и могат да се направят връзки между тези комуникации и тайната операция.

Водещите служители на поверителни източници на звеното за възпиране на терористи вместо това трябва да използват телефонни автомати и мобилни телефони за еднократна употреба, с нерегистрирана телефонна карта, когато се обаждат на поверителни източници. Ако обществени телефонни автомати са на разположение, винаги трябва да имате на разположение достатъчно монети.

Второ, не давайте телефонния номер на офиса на никой, който не е член на звеното.

Също така, винаги нарязвайте, унищожавайте или заличавайте документи, преди да ги изхвърлите. Това включва оперативни планове, доклади за наблюдение или оперативно изучаване, всякакви документи в офиса и личната информация на членовете на звеното за възпиране на терористи (регистри на мобилни телефони, домашни адреси и автомобилни регистрационни номера).

И накрая, не регистрирайте комуналните услуги на секретната квартира на името на Звеното за възпиране на терористи.

Точки за срещи

Тъй като има потенциално значителен риск, когато водещият служител и поверителния източник се срещат, имайте предвид следните насоки:

- Не позволявайте на поверителния източник да избира мястото на тайните срещи. Водещият служител на поверителен източник винаги трябва да избира и контролира точките за срещи, пристигайки рано и напускайки последен;

- Точките за срещи трябва да се променят по време и място;

- И накрая, не използвайте една и съща точка за среща или сигнал за различни поверителни източници. Същото правило важи и за точки на тайници.

Методи за комуникация

За да бъде от полза взаимоотношението с поверителен източник, установените методи за комуникации са от изключително важно значение. Ето защо:

- *Първо*, планирайте множество методи за комуникация с поверителен източник, така че когато нормалният или основен метод не работи или не е на разположение, ще има предварително подредени алтернативни средства за комуникация. Същото е приложимо в случай на значителна спешна ситуация. Винаги трябва да има положителен и непосредствен начин за комуникация с поверителния източник, дори и ако това създава известна степен на риск за сигурността;

- *Второ*, когато са в оперативна обстановка (среща, събиране или дебрифиране на поверителен източник), както водещият служител на източник на звеното за възпиране на терористи, така и поверителният източник винаги трябва да имат правдоподобна прикриваща история, готова в случай, че някога може да трябва да обяснят тяхната цел или присъствие на определено място, местоположение или дейност. Прикриващата история не трябва да е сложна, но тя трябва да даде адекватно обяснение както за това кой са те, така и за това какво правят, и защо са на мястото, на което са, правейки това, което правят. Тя е правдоподобно обяснение за хора и събития, предназначена да отклони вниманието на всеки, който иска обяснение по каквато и да е причина.

Тъй като елементите на оперативното майсторство, разчитат много на тайните срещи наред с други неща, необходимостта от прикритие и сигурност не може да бъде подчертана достатъчно. В следващите редове, ще обсъдим тяхното значение по-подробно.

Нужда от прикритие и сигурност

За да бъде най-ефективно звеното за възпиране на терористи в своята мисия за възпиране на терористични дейности, от съществено значение е да се поддържа високо ниво на оперативна сигурност по всяко време.

Поради последователните и непрекъснати усилия на терористичните организации да наблюдават и следят дейностите на правоприлагащите и разузнавателните служби, стоящи срещу тях, жизнено важно е за успеха на тези антитерористични служби да поддържат строги мерки за сигурност на всички техни операции, работни места, секретни места, превозни средства, комуникации и персонал.

Както често се случва обаче, усилията за поддържане на строги мерки за сигурност може понякога да означава да бъде пожертвана някаква степен на ефективност.

Ефективност спрямо сигурност

Сигурността не е цел, тя е средство за постигане на цел. Тази крайна цел е защита на звеното за възпиране на терористи, така че да може да изпълни своята мисия. Обаче, ефективността и сигурността имат обратнопропорционална зависимост - колкото по-голяма степен на сигурност, толкова по-ниска ефективност.

Водещият служител на поверителен източник на звеното за възпиране на терористи трябва да намери баланс между защитата на сигурността и да бъде свършена работата, и да използва тайните средства, само когато явните средства не са подходящи или са невъзможни.

Причини за сигурност

След като звеното за възпиране на терористи е установило, че тайни операции са необходими, за да постигне дадена цел, то трябва да е сигурно, че тези операции не са изложени на риск. Може би най-съществена причина за сигурност е, че неуспехът да бъдат осигурени операциите на звеното за възпиране на терористи, може да доведе до неуспех за постигане на желаната цел. Освен това, без подходяща сигурност, рисковете за звеното за възпиране на терористи са:

- Излагане на тези, които провеждат дейността - както поверителните източници, така и членовете на звеното за възпиране на терористи;

- Компрометиране на други елементи на тайната организация;

- Срам за звеното за възпиране на терористи;

- Компрометиране на ефективността на тайната операция.

Поради тези възможни рискове, всеки аспект на тайната дейност трябва да се пази, доколкото е възможно в тайна, включително:

- Истинското предназначение на оперативните инсталации (секретна квартира, подслушвателен пункт или компютърен център) и самоличността на персонала (служители на правоприлагащите органи или цивилни);

- Истинският характер на работата на оперативния персонал и тяхната връзка със звеното за възпиране на терористи или организацията;

- Оперативните цели, планове, активи, дейности и методи.

Използване на оперативно майсторство от терористите

Техниките, които използва звеното за възпиране на терористи, за да научи повече за престъпник и неговите сътрудници, често се използват от противника, за да научи повече за звеното за възпиране на терористи и неговите операции. Членовете на звеното за възпиране на терористи винаги трябва да се придържат към оперативното майсторство, за да избегнат да дадат на противника лесен достъп към оперативна информация.

Наръчник на Ал Кайда

Както вече е известно на антитерористите, наръчникът за обучение на Ал Кайда предлага вътрешен поглед в методите и тактиките, преподавани и използвани от тази организация.

Полици в Манчестър, Англия, при прочистваща операция са намерили копие на наръчника за обучение на Ал Кайда по време на обиск на дома на член на Ал Кайда. Наръчникът по-късно беше преведен на английски език и използван като доказателство в съдебен процес през 2001 г. срещу предполагаеми оперативни работници на Ал Кайда. Наръчникът описва как Ал Кайда иска *"свалянето на безбожните режими и замяната им с ислямски режим"*. Този наръчник също включва подробности за това как трябва да бъде структурирана тяхната военна организация и техниките за подправяне и фалшифициране, оперативно майсторство, и стратегии в случай на арест и обвинение.

Оперативното майсторство, споменато в този наръчник, намалява риска от това членовете да бъдат идентифицирани и ги учи как да откриват наблюдение, и да разпознават техниките на правоприлагащите органи.

Наръчникът за обучение на Ал Кайда обучава своите членове в основите на разузнавателните операции и както се казва в наръчника, *"Параноята е нашата професия"*. Разузнавателните професионалисти, независимо от тяхната принадлежност също трябва да живеят по тази мантра.

Наръчникът за обучение на Ал Кайда разкрива много за това как терористичните организации учат техните членове на оперативно майсторство за защита на членовете на клетките и мисията. Разследващите могат да използват прозренията, предоставени от наръчника, за да помогнат за защита срещу отвличане, убийство, или инфилтриране. Наръчникът трябва също да служи като напомняне за правохранителните и разузнавателните служители, че терористите получават обучение в оперативно майсторство, за да защитят своите клетки и мисията.

Тъй като терористите очевидно признават необходимостта от оперативно майсторство - вие също би трябвало. Ако правохранителните и разузнавателните служители не практикуват проактивно оперативно майсторство, те са изложени на риск от излагане на правоприлагащи офиси, секретни квартири, техники и поверителни източници. Терористите са постоянно нащрек за тази информация и ще използват пропуските в правохранителното и разузнавателно оперативно майсторство, за да идентифицират тези лица, и може би за убийство или отвличане на персонал, участващ в разследващите операции за борба с тероризма.

Заклучение

В този доклад дефинирахме оперативното майсторство като начинът, по който се извършват тайни операции. Също така, ние обсъдихме общия терминологичен речник, както и някои конкретни техники на оперативното майсторство.

Поради тайния характер на оперативното майсторство, ние също така анализирахме важната необходимост от сигурност, с цел уменията на оперативното майсторство да бъдат ефективни. Ние също така обсъдихме използването на оперативното майсторство от терористите, за да научат повече за техния противник.

В този доклад, без да имаме претенциите за всеобхватност и изчерпателност, представихме необходимите умения за провеждане на различни видове оперативно наблюдение в сферата на борбата с тероризма, показвайки фундаменталните инструменти за по-ефективно събиране на разузнавателна информация.

Използвана литература:

1. *Заключения на Съвета по правосъдие и вътрешни работи от 12 и 13 март 2015 г.,*
2. *План за действие на Съвета на Европа за борба с насилствения екстремизъм и радикализацията, водеща до тероризъм, приет на 19 май 2015 г.*
3. *Регионална стратегия на ЕС за Сирия и Ирак, и за борба с тероризма/чуждестранните бойци, приета на 16 март 2015 г.*
4. *Дойков, Н., Управление на високорискови операции за неутрализиране на терористични заплахи и инциденти с опасни материали - С. 2014г.*
5. *Чуждестранните бойци: становището на Евроюст относно явлението и наказателноправните ответни мерки, актуализиран доклад на Евроюст, ноември 2014г.*